

Kulturdepartementet
Dnr: Ku2017/02516/DISK

Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92)

Sammanfattning

Utredningen har belyst transpersoners och intersexpersoners levnadsvillkor på ett uttömmande sätt och ur många olika perspektiv. Länsstyrelsen har besvarat de delar som rör vår verksamhet.

Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker utredningens förslag till stor del men ställer sig tveksam till några delförslag samt har kommentarer till några av förslagen om åtgärder:

- Länsstyrelsen är tveksam till att fler strategiska myndigheter skapar bättre levnadsvillkor för transpersoner.
- Länsstyrelsen tillstyrker att regeringen tillsätter en utredning angående ett tredje juridiskt kön men avstyrker att utredningen inkluderar frågan om könsneutrala personnummer.
- Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att uppdatera befintlig strategi för alkohol, narkotika, droger och tobak (ANDT).
- Länsstyrelsen saknar i utredningen information/kunskap om ensamkommande barn och unga som finns i kommunernas boenden samt situationen för personer som har fått uppehållstillstånd.

6.2.4 Transpersoner med erfarenhet av migration

Länsstyrelsen Östergötland saknar i utredningen information om situationen för ensamkommande barn och unga som finns på boenden som kommunerna ansvarar för. Otrygghet för hbtqi-personer finns inte bara på Migrationsverkets anläggningar, som nämns i utredningen, utan även på hem för vård och boende (HVB) och andra boenden för ensamkommande barn och ungdomar i kommunerna. Socialtjänsten måste ta de hot som riktas mot ensamkommande ungdomar från andra nyanlända ungdomar i deras närhet på allra största allvar och se problemen ur en hederskontext. Problematiken har i Östergötland lyfts av RFSL:s verksamhet Newcomers, som varit i kontakt med flertalet ungdomar som lever under svåra hot i sin vardag på kommunala boenden, på grund av en hbtqi-identitet, eller en misstanke om en hbtqi-identitet från personer som omger dem.

Likaså anser Länsstyrelsen att fler områden för transpersoner med erfarenhet av migration skulle täckts upp i denna omfattande utredning. De personer som har fått uppehållstillstånd och de problem som fortsatt kan uppstå efter uppehållstillstånd nämns inte alls. Utredningen

skulle exempelvis kunnat ta upp den roll som samhällsorienteringen (SO) kan spela. Den omfattar bland annat information om lagstiftning till samtal om de värderingar som präglar de svenska samhället i dessa frågor.

Länsstyrelsen instämmer i de problem som beskrivs, bland annat gällande Migrationsverkets verksamhet. Att göra Migrationsverket till en strategisk myndighet med tydligare ansvar i frågan är ett sätt att komma tillrätta med problemen. Vi har dock en farhåga att uppdraget skulle "drunkna" i förhållande till andra uppdrag på grund av perspektivträngsel.

Överväganden och förslag

14.1.1 Samordning av arbetet för hbtqi-personers rättigheter

Länsstyrelsen ställer sig tveksam till förslaget om fler strategiska myndigheter bidrar till bättre levnadsvillkor för transpersoner. Däremot tillstyrker vi en samordning av arbetet för hbtqi-personers rättigheter samt att en myndighet ges det samordnande ansvaret. Länsstyrelsen föreslår Diskrimineringsombudsmannen som samordnande myndighet före Jämställdhetsmyndigheten.

Vi saknar det regionala perspektivet i förslaget. Alla myndigheter på nationell nivå behöver en regional förankring. Länsstyrelsernas roll borde lyftas upp och förtydligas i detta sammanhang. Länsstyrelserna har brett fokus på olika politikområden vilket kan gynna hbtqi-personers rättigheter.

14.1.2 Utredning om att införa ett tredje juridiskt kön

Frågan om ett tredje juridiskt kön är komplex och behöver en egen utredning. Därmed tillstyrker Länsstyrelsen att regeringen tillsätter en utredning i syfte att utreda möjligheten till ett tredje juridiskt kön.

Länsstyrelsen avstyrker att utredningen inkluderar frågan om könsneutrala personnummer.

Sverige har jobbat med jämställdhet under lång tid, såväl inom lagstiftning som normer i samhället. Vi har en lång tradition av att prata kön i Sverige, ta fram statistik kopplat till kön och analysera den för att utveckla jämställdhetsarbetet. Historiskt har Sverige arbetat hårt för att minska betydelsen av kön, såväl juridiskt, socialt som biologiskt kön. Arbetet för ökad jämställdhet är att verka för att alla människor ska kunna forma sina liv som individer, utan att föreställningar om kön begränsar oss.

Genom att införa ett tredje juridiskt kön och/eller könsneutrala personnummer ser Länsstyrelsen risken i att det kommer bli en tillbakagång för jämställdhetspolitiken. Inom de jämställdhetspolitiska delmålen jämställd utbildning, jämställd ekonomi och jämställd hälsa befarar vi en otydlighet om vi inte längre kan mäta ojämställdheten. Det skulle till exempel försvåra att individer får rätt behandling inom vården och försvåra arbetet att komma tillrätta med den könssegregerade utbildningssektorn vilket i sin tur leder till en fortsatt segregerad arbetsmarknad. Vi kan heller inte se att det finns något folkligt stöd för en sådan ordning att i princip radera ut könen man/kvinna som begrepp.

14.1.4 Ökade möjligheter till personlig upprättelse för diskriminerade

Länsstyrelsen instämmer i att antidiskrimineringsbyråerna behöver få ett fortsatt statligt stöd för att i större utsträckning än idag kunna hjälpa transpersoner som diskrimineras. Antidiskrimineringsbyråernas verksamhet är anpassad efter behov och efterfrågan på den lokala nivån. Deras kunskapsbas bidrar till kompetensutveckling på den lokala och regionala nivån och de samarbetar idag i stor utsträckning med länsstyrelserna.

14.1.8 Ökad kunskap om transpersoners brottsutsatthet

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att ge Polismyndigheten i uppdrag att arbeta med intern kompetenshöjning med ett hbtqi-perspektiv i myndighetens arbete med frågor som rör hatbrott, hedersrelaterade brott och våld i nära relationer.

Utredningen fastslår att det finns ett förhållandevis lågt förtroende från transpersoner gentemot polisen. I Folkhälsomyndighetens rapport (Folkhälsomyndigheten 2015a) uppger också 25 procent av de svarande som uppgett att de har utsatts för våld, att de har erfarenhet av att utsättas för våld av en polis under yrkesutövning. Samtidigt har många transpersoner erfarenheter av att utsättas för hatbrott, hedersrelaterade brott och våld i nära relation. Länsstyrelsernas uppdrag inom brottsförebyggande arbete är under uppbyggnad och vi har inte en heltäckande bild av transpersoners brottsutsatthet på regional nivå ännu men känner igen bilden som utredningen visar.

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att ge Brottsförebyggande rådet uppdraget att inkludera transpersoner i Nationella trygghetsundersökningen. Utredningen fastslår att många transpersoner upplever sin situation som utsatt och otrygg på flera områden i samhället. Målgruppen förbises ofta i nationella trygghetsundersökningar. Att inkludera transpersoner bidrar därmed till en jämlik kartläggning och forskning kring individens levnadsförutsättningar.

14.1.19 Stöd till civila samhällets arbete med brottsofferstöd

Länsstyrelsen ställer sig bakom utredningens förslag om att säkerställa ett långsiktigt ekonomiskt stöd till det civila samhällets stödverksamheter för hbtqi-personer. Andelen transpersoner som utsatts för våld är högre jämfört med den i befolkningen som helhet. Förtroendet för Polisen är samtidigt lågt i målgruppen, vilket minskar sannolikheten för att transpersoner polisanmäler brott de utsatts för. Detta bidrar till förstärkt diskriminering och ohälsa, då transpersoner hamnar utanför myndigheternas skyddsnet.

Det finns enligt utredningen idag endast en hatbrottsjour i Sverige som riktar sig specifikt till hbtqi-personer och dess verksamhet påverkas negativt av kortsiktigheten i de statliga ekonomiska bidrag den är beroende av.

14.2.1 Barn och unga transpersoners levnadsvillkor

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen. Betänkandet fastställer att unga transpersoner rapporterat att de inte kunnat tillgodogöra sig sin utbildning på grund av diskriminering eller trakasserier från andra elever i skolan. Länsstyrelsen skulle därför önska att ett förslag lades fram till Skolverket, att arbeta förebyggande i grundskola och gymnasieskola både rörande barn och unga transpersoner och barn med föräldrar som är transpersoner. Detta för att säkerställa skolan som en trygg och inkluderande plats för dessa grupper.

14.2.3 Föräldrar och familjebildning

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen att ge Socialstyrelsen uppdrag att kartlägga behovet av stödmaterial. Länsstyrelsen vill även lyfta Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) som en viktig aktör både vad gäller framställandet av material, samt den föreslagna kartläggning av vilken form av stöd både föräldrar till barn och unga transpersoner och föräldrar/vårdnadshavare som är transpersoner med barn behöver.

14.3.1 Kunskapshöjande insatser och ett mer riktat arbete

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten ges i uppdrag att ta fram ny kunskap samt utveckla ett stödmaterial om hbtqi-personer och ANDT-problematik.

När det gäller den befintliga ANDT-strategin avstyrker vi förslaget om en uppdatering av densamma. Nuvarande strategi löper fram till och med 2020 och det skulle betyda en stor nationell men även regional och lokal insats för att få till stånd en uppdatering av befintlig strategi. Regeringen kan i stället via olika insatser stimulera myndigheter, regioner och kommuner att på olika sätt uppmärksamma utsatta grupper inom befintligt ANDT-arbete. I arbetet med att ta fram en ny nationell ANDT-strategi som tar vid efter 2020 bör lyftas att utsatta grupper bör nås av planerade insatser.

14.9.1 Bättre inkludering av transpersoner i enkäter och undersökningar

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen använder redan i olika redovisningar ett inkluderande svarsalternativ för transpersoner. Till exempel i redovisningen till Socialstyrelsen vad gäller personligt ombud där används alternativ kvinna, man och person med annan könstillhörighet. Likaså i den regionala undersökningen ”Om mig – Ungdomars perspektiv på hälsa och livsstil” som genomförs med Region Östergötland, länets kommuner och Länsstyrelsen Östergötland används svarsalternativ tjej, kille eller annan könstillhörighet.

14.2.4 Asylsökande transpersoners situation

Länsstyrelsen hänvisar till kommentarerna under 6.2.4 som skulle behöva beaktas för ytterligare överväganden och förslag. I övrigt är vår bedömning att utredningens slutsats och de förslag som läggs fram är korrekta och stärker de integrationspolitiska målen.

Ärendets beredning

I den slutliga handläggningen av ärendet har förutom undertecknade deltagit: Lotta Hjalmarsson Österholm Länsamordnare för det ANDT-förebyggande arbetet, Anna Ekermo Tagesson Integrationsutvecklare, Daniel Larsson Integrationsutvecklare, Sara Nielsen Brottsförebyggande samordnare, Maria Gray Johansson Samordnare för folkhälsa, Alma Basic Samordnare för mänskliga rättigheter och nationella minoriteter, Emelie Tillgren HR-konsult, och Linda Pergelius Thorbjörnsson Chef för Enheten för social hållbarhet.

Kristina Zetterström

Länsråd

Therese Persson

Jämställdhetsutvecklare